



Goed bewegingsonderwijs

Noodzakelijke basis voor deelname aan het bestaansveld bewegen en sport, voor kwaliteit van (samen)leven

Standpunten van de KVLO t.b.v. het rondetafelgesprek Bewegingsonderwijs met de Commissie OCW van de Tweede Kamer d.d. 10 september 2018

Zoals verwoord in de uitnodiging voor het rondetafelgesprek is het doel van het gesprek:

- *inzicht verkrijgen in de meerwaarde van vakleerkrachten voor kwalitatief hoogwaardig bewegingsonderwijs*
- *en de effecten van het dalende niveau van bewegingsonderwijs*

De KVLO gaat er vanuit dat het rondetafelgesprek gaat over het bewegingsonderwijs in het PO.

Standpunten n.a.v. de voorgestelde zeven aandachtspunten; de KVLO heeft twee aandachtspunten toegevoegd (8 en 9).

1. Wat zijn gevolgen van de slechter wordende bewegingsvaardigheden op kinderen?

Naast werk en privé (thuis, gezin) is het bestaansveld bewegen en sport van grote betekenis voor mens en samenleving. Niet alleen vanwege het plezier in het bewegen zelf – het geeft grote voldoening en geluksgevoel als het bewegen (samen) lukt – maar ook vanwege de grote positieve effecten van veelzijdig en verantwoord bewegen en sporten op maatschappelijke participatie (integratie en burgerschap) en op de geestelijke en fysieke volksgezondheid. Het jong-geleerd-is-oud-gedaanprincipe, blijkt op dit terrein van grote invloed (motorisch geheugen). Wie eenmaal met plezier en goed heeft leren bewegen en sporten, plukt daar zijn hele leven de vruchten van. Het bewegingsonderwijs levert aan dit leerproces een belangrijke bijdrage door kinderen een basis van bewegingsvaardigheden te onderwijzen en ze deelnamebekwaam te maken.

Verwaarlozing van het bewegingsonderwijs zal dan ook voor een deel van de kinderen leiden tot onherstelbare achterstanden in bewegingsvaardigheden, die op hun beurt weer gepaard gaan met een verminderde motivatie voor een actieve leefstijl en weinig zelfvertrouwen, met inactiviteit en uitsluiting/isolement tot gevolg. Dat is in de eerste plaats nadelig voor de mensen zelf: het niet (meer) mee kunnen doen en de schaamte ervoor bedreigen immers de levenslust. Maar het leidt bovendien voor de samenleving als geheel tot hogere (zorg)kosten.

In veel Europese landen wordt dit belang erkend en zien we de laatste jaren dan ook een trend dat de rijksoverheid ruim investeert in het bewegingsonderwijs met een wettelijke en financiële borging. Soms tot wel een lesuur per dag vanaf 4 jaar (of nog jonger), verzorgd door gespecialiseerde gymleraren (Euridyce rapport 2017). Denemarken en Hongarije kennen verplicht drie klokuren en 45 minuten per week (dikwijls in de vorm van elke dag één lesuur van 45 minuten, totaal vijf x 45 minuten), Frankrijk en Polen drie klokuren per week, Turkije 2.8 en Slovenië 2.6 klokuren per week. Bijna twee-derde van alle Europese landen heeft minimaal twee klokuren per week. Nederland is een van de weinige landen in de EU zonder een vastgelegd aantal klok- of uren per week in het PO en 'streeft' in het geactualiseerde bestuursakkoord naar gemiddeld

twee lessen van 45 minuten (1.5 klokuur) per week (zie ook aandachtspunt 9). Bij naar schatting 25-35% van de PO-scholen in Nederland krijgen kinderen op dit moment niet meer dan één lesuur van 45 minuten (0.75 klokuur) gym per week.

Er is aangetoond dat kinderen en jongeren – bij gebrek aan vaardigheden, succeservaringen en plezier – steeds minder gaan deelnemen aan bewegen en sport en dus steeds minder gaan profiteren van de positieve effecten daarvan, zoals vitaliteit en persoonlijke en sociale ontwikkeling (integratie en burgerschap). Steeds meer zullen ook volwassenen en ouderen onvoldoende in beweging zijn. Zoals gezegd krijgt de samenleving op termijn de rekening gepresenteerd, onder meer in de vorm van oplopende zorgkosten. In die zin is de (geestelijke en fysieke volksgezondheid op langere termijn) – of beter gezegd: de kwaliteit van (samen)leven op korte en lange termijn – in het geding.

Conclusie: minder deelname aan het bestaansveld bewegen en sport, geeft minder kwaliteit van (samen)leven

- De bekwaamheid voor deelname aan beweeg- en sportactiviteiten wordt minder.
- De motivatie om mee te doen daalt (minder plezier in sport en bewegen).
- De minder actieve leefstijl geeft op den duur een grotere kans op inactiviteitskwalen.
- Eenzijdige beoefening en onhandigheid vergroten de kans op blessures (vallen).
- We zien uitsluiting, isolement, minder integratiekansen en toename kansenongelijkheid.
- Er is minder zelfvertrouwen en meer onzekerheid over 'je lijf'.

2. Wat merkt het afnemende veld hiervan?

Wat wordt bedoeld met 'het afnemende veld' als we praten over kinderen uit groep 8 die naar de brugklas gaan (12/13-jarigen)?

Allereerst is dat het voortgezet onderwijs (en daarna het MBO/HBO/WO). Dat wordt geconfronteerd met steeds meer instromende leerlingen die motorisch minder vaardig zijn, waardoor de verschillen tussen leerlingen groter worden, zeker ook met de invoering van het passend onderwijs (moeilijke aansluiting PO-> VO door grote uitstroomverschillen). En let wel: wat qua bewegingsvaardigheid op jonge leeftijd blijft liggen, wordt later niet meer of nog maar heel moeizaam opgepakt. We mogen blij zijn dat het aantal uren LO in het VO wettelijk geborgd is (zie artikel 6d WVO) en leerlingen die achterstanden hebben dus nog enigszins kunnen worden bijgespijkerd.

Maar ook de sportclubs krijgen steeds meer te maken met minder vaardige basisschoolkinderen, die afhaken in de pubertijd (of al eerder) en meer kans op blessures hebben, bijvoorbeeld door eenzijdig bewegen.

In algemene zin zal de samenleving steeds minder profiteren van de positieve effecten van bewegen en sport.

Conclusie: minder plezier, minder fit en minder profijt van positieve effecten

- Kinderen hebben minder plezier in (leren) bewegen en doen minder aan bewegen en sport.
- De aansluiting PO -> VO wordt moeizaam.
- Er is minder zelfvertrouwen, onzekerheid; een minder positief zelfbeeld kan doorwerken in de progressie op andere leergebieden.

- Minder bewegingsvaardige kinderen lopen grotere (ongevals)risico's bij buitenspelen, op straat (fietsen); er is meer verzuim, de zorgkosten stijgen.
- Slecht ontwikkelde (en of eenzijdige) bewegingsvaardigheden die leiden tot een inactieve leefstijl, roepen soms later in het leven de vraag op naar reparatie van het tekort. Dat is dan veelal een ingewikkeld en kostbaar proces.

3. Wat is het belang van goed bewegingsonderwijs en goede bewegingsvaardigheden?

Goed bewegingsonderwijs legt in belangrijke mate het fundament voor een breed scala van goed geleerde bewegingsvaardigheden. Aan die basis kunnen ook andere contexten in meerdere of mindere mate bijdragen (sport, buitenspelen, de 'thuissituatie'), maar het bewegingsonderwijs heeft op meerdere punten essentiële meerwaarde.

- Bewegingsonderwijs is veelzijdig, baserend, systematisch en gaat per definitie over de kwaliteit van (samen) bewegen.
- Bewegingsonderwijs bereikt alle kinderen, ook kinderen die via andere contexten niet goed leren bewegen (en dat zijn er steeds meer) met als risico dat voor die groep de kansongelijkheid toeneemt.
- Onderzoek toont steeds opnieuw aan dat specifieke groepen kinderen (uit gezinnen met lage SES, niet westerse allochtonen, meisjes) achterstand vertonen in vaardigheid en niet bereikt worden in andere contexten.
- Kinderen leren juist bij bewegingsonderwijs om te gaan met verschillen en elkaar te helpen en dit bevordert daarmee integratie en burgerschap.

Het bewegingsonderwijs staat voor de opdracht kinderen 'af te leveren' die een leven lang met plezier willen en kunnen bewegen en sporten, als onderdeel van een actieve en gezonde leefstijl. Goed bewegingsonderwijs leert kinderen goed bewegen of beter gezegd: leert kinderen goed (of beter) deel te nemen aan bewegingssituaties – daar komt meer bij kijken dan goed bewegen alleen.

Op dit moment vindt er een landelijk traject plaats (herziening van het curriculum.nu) waarin voor alle vakken in het PO en VO opnieuw wordt bekeken wat de leerlingen zouden moeten kunnen en kennen (bijvoorbeeld welke leerlijnen).

De KVLO kan zich goed vinden in wat het ontwikkelteam Bewegen & Sport van curriculum.nu daar in zijn bijgestelde 'conceptvisie' over zegt:

'Om deel te kunnen nemen aan beweegsituaties is het van belang om op diverse manieren bekwaam te zijn. Dit wordt meervoudige deelnamebekwaamheid genoemd.

- *Ten eerste is een bepaalde bewegingsbekwaamheid noodzakelijk in een zo breed en gevarieerd mogelijk bewegingsrepertoire. Bewegingsvaardigheid ontwikkelen vormt de basis voor elk leerproces op het gebied van bewegen en sport.*
- *Ten tweede is er de uitdaging om zelfstandig en/of met elkaar een bewegingsactiviteit op gang te brengen en te houden. Dit vraagt om een zekere regelbekwaamheid.*
- *De derde uitdaging ligt op het sociale vlak. In veel beweegsituaties wordt er samen met anderen bewogen en wordt er op allerlei manieren gevraagd om rekening met elkaar te houden. Dit noemen we omgangsbekwaamheid.*
- *De vierde uitdaging gaat over kennis over en inzicht in beweegsituaties. Bijvoorbeeld: weten wat de regels zijn en hoe je die kan aanpassen, weten in hoeverre bewegen en lichamelijke inspanning samenhangt met gezondheid, zicht hebben op het sportaanbod om een goede keuze te kunnen maken.*

Daarnaast is plezier in bewegen van essentieel belang. Beweegplezier is niet alleen 'leuk', maar betekent vooral plezier beleven aan het aangaan van bewegingsuitdagingen en daarbij succeservaringen opdoen. Beweegplezier komt met name tot stand wanneer leerlingen zich autonoom, competent en betrokken voelen. Dit betekent dat er recht wordt gedaan aan verschillen tussen leerlingen op het gebied van deelnameniveau, beweegmotieven en sociale vaardigheden. Veilig bewegen en je veilig voelen in het bewegen zijn hierbij belangrijke voorwaarden.

Het leergebied Bewegen & Sport levert tenslotte een belangrijke bijdrage aan de vorming van een eigen beweegidentiteit bij de leerling. De leerling ontwikkelt een bepaalde wijze van doen die hem typeert als beweger, beleeft meer plezier aan de ene activiteit dan aan de andere, ontwikkelt bepaalde voorkeuren. De leerling ontwikkelt een realistische kijk op zijn eigen mogelijkheden en voorkeuren ten aanzien van bewegen en sport. De leerling weet wat hij kan en wil, weet wat er te doen is in de beweeg- en sportcultuur en weet wat bij hem of haar past.

Het is in toenemende mate van belang om kinderen op hun eigen niveau te laten deelnemen en meer expliciet te werken aan 'plezier in bewegen'. In dit kader krijgt de ontwikkeling van een eigen beweegidentiteit steeds meer aandacht. Het is in de pluriforme beweeg- en sportcultuur steeds belangrijker dat je als beweger/sporter je eigen weg vindt en dat je je daarin blijft ontwikkelen. Hierop aansluitend wordt het steeds belangrijker om een verbinding te leggen tussen ervaringen in bewegen en sport tijdens de les bewegingsonderwijs en ervaringen in bewegen en sport daarbuiten. Ook hier ligt de uitdaging om er met meer nadruk en bewuster op aan te sturen.

Conclusie: goed bewegingsonderwijs legt bij uitstek het fundament voor een breed en veelzijdig scala aan bekwaamheden (meervoudige deelnamebekwaamheid) en bereikt alle kinderen op alle niveaus. Er zijn twee belangrijke randvoorwaarden:

1. inzet van een professionele vakbekwame leerkracht, gericht op het realiseren van kerndoelen en leerlijnen;
2. voldoende, bij wet geborgde lestijd om te kunnen voldoen aan de beoogde kwaliteit (zie toegevoegd punt 8).

Het is aan te bevelen om de vorderingen van de leerlingen al vanaf groep 1 te volgen met een leerlingvolgsysteem om eventuele achterstanden vroegtijdig op te kunnen sporen en weg te kunnen werken.

Wij zijn geen voorstander van een (landelijke) motorische toets. Wel willen we een overzicht/database maken met leerlingvolgsystemen en verschillende testen met voors en tegens, ten einde de gymleraar zo goed mogelijk te informeren, wanneer er bijvoorbeeld behoefte is aan een individueel (eind)beeld van bewegingsvaardigheden.

De onderwijsinspectie zou wat ons betreft om de vier jaar een peiling mogen doen (i.p.v. om de tien jaar), om eerder dan nu een goed beeld te krijgen van de effecten van beleid en in welke mate het gewenste fundament is gelegd.

4. Wat zijn de effecten van goed bewegingsonderwijs op kinderen?

Wie goed bewegingsonderwijs heeft genoten (zie hierboven bij 1, 2 en 3) blijft een leven lang met plezier bewegen en sporten, met alle positieve effecten voor individu en samenleving van dien. Het belangrijkste effect (gevolg) van goed bewegingsonderwijs is dat er kinderen van de basisschool komen die goed hebben leren bewegen, goed hebben leren deelnemen aan bewegingssituaties. Dat draagt bij aan kwaliteit van (samen)leven, nu en later.

Conclusie: meer plezier in bewegen, meer fit, beter in het vel en meer profijt van positieve effecten

- Kinderen zijn meer bewegingsvaardig (competent).
- Kinderen hebben meer plezier in (leren) bewegen, meer deelname aan bewegen en sport.
- Er is een betere aansluiting van het PO op het VO.
- Kinderen hebben meer zelfvertrouwen; een positief zelfbeeld werkt door in de progressie op andere leergebieden.
- Bewegingsvaardige kinderen lopen minder (ongevals)risico's bij buitenspelen en op straat (fietsen); er is minder verzuim, de zorgkosten dalen.
- Goede (en veelzijdige) bewegingsvaardigheden leiden tot een actieve leefstijl en roepen later in het leven minder de vraag op naar reparatie van tekorten.

Wat de cognitieve effecten – meteen al en op lange(re) termijn – betreft leert de onderzoeksliteratuur ons overigens dat dit nog geen duidelijk beeld geeft (zie bijvoorbeeld Collard et al., 2014).

5. Welke verschillen zijn waarneembaar tussen kinderen die les hebben gehad van een vakleerkracht en kinderen die dat niet hebben gehad?

- De kinderen die les krijgen van een vakleerkracht scoren beter op de kerndoelen met de twaalf leerlijnen.
- Uit Peil.bewegingsonderwijs blijkt dat er bij de vakleerkracht met name beter wordt gepresteerd op de wat meer complexe motorische vaardigheden, zoals rollen op een verhoogd vlak, wendsprong over de kast en eindvakspel.
- Daarnaast is er onderzoek dat wijst op een beter leertempo, betere motorische vaardigheden in algemene zin en meer fitheid (De Schipper & Toussain 2014; Collard 2014).
- Kinderen zijn doorgaans beter geïnformeerd en geadviseerd over, en krijgen een bredere introductie in de omringende beweeg- en sportcultuur en doen vaker mee met extra (naschoolse) schoolsportactiviteiten.

Kerndoelen en leerlijnen (zie ook de bijlage op de laatste pagina)

Zoals bekend is bewegingsonderwijs in het PO sinds jaar en dag als een verplicht vak in de wet opgenomen met wettelijk vastgestelde en dus verplichte kerndoelen (voor het eerst in 1993). De huidige kerndoelen voor het bewegingsonderwijs (sinds 2006 nummer 57 en 58) zijn door SLO en KVLO m.m.v. ALO's concreet uitgewerkt in twaalf zogenoemde leerlijnen, waarin is verwoord wat de leerlingen moeten kunnen (welke bewegingsvaardigheden moeten worden geleerd; zie Basisdocument PO, vergelijkbaar met een zogenoemd 'fysiek alfabet'). De vraag is waarom een groeiende groep kinderen de kerndoelen en leerlijnen niet haalt en er sprake is van een verdergaande verslechtering van de bewegingsvaardigheden.

Zoals eerder opgemerkt loopt er een landelijk traject voor curriculumherziening (curriculum.nu) waarin voor alle vakken in het PO en VO opnieuw wordt gekeken naar wat de leerlingen zouden moeten kunnen en kennen (bijvoorbeeld voor welke leerlijnen en tussendoelen moet worden gekozen, in dit geval voor het leergebied Bewegen & Sport).

Het realiseren van de kerndoelen vergt van alle scholen een passende inzet van aan dit vak te besteden uren en de bekwaamheid van de daarvoor ingeschakelde leerkrachten. Dit wordt in

het bestuursakkoord dat het ministerie van OCW en de PO-Raad in 2014 sloten, nog eens onderstreept. Voor het realiseren van de wenselijke leerresultaten zouden wekelijks tenminste twee lesuren aan bewegingsonderwijs moeten worden besteed, gegeven door leerkrachten die minimaal de Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs na de Pabo hebben gevolgd.

We weten echter vanuit de 0- en 1-meting (Mulier Instituut) en de evaluatie van het bestuursakkoord dat dit op veel scholen niet gebeurt. Integendeel, een flink deel van de lessen wordt nog steeds gegeven door groepsleerkrachten (40%) met een beperkter bekwaamheid (pabo opgeleiden voor 2005) of zelfs zonder bevoegdheid (11%) en 25-35% van de scholen geeft nog steeds maar één lesuur gym per week. De werkwijze van deze leerkrachten blijkt in kwalitatief opzicht te verschillen met die van de vakleerkracht: een groter deel van de groepsleerkrachten (29%) heeft geen jaarplan, gebruikt geen methode, heeft geen leerlingvolgsysteem en hanteert geen doorgaande leerlijn. Daarmee is het zeer aannemelijk en waarschijnlijk dat zij niet aan de kerndoelen en twaalf leerlijnen werken en dat daarmee de kinderen ernstig tekort wordt gedaan. Vanuit het recente onderzoek Peil.bewegingsonderwijs van de Onderwijsinspectie, wordt dit beeld bevestigd. Groepsleerkrachten geven inderdaad vanuit een beperkt aanbod les in vergelijking met vakleerkrachten.

Uit de metingen van het Mulier Instituut (zie ook Leerkrachten bewegingsonderwijs in het primair onderwijs - secundaire analyse - Mulier Instituut, augustus 2018) blijkt ook dat wanneer alleen vakleerkrachten de lessen verzorgen, de schoolleiders de kwaliteit op een aantal punten significant beter beoordelen dan wanneer de lessen door groepsleerkrachten worden gegeven, of deze nu beschikken over een oude brede bevoegdheid of over een nieuwe bevoegdheid via de Leergang.

Hoewel de kerndoelen voor bewegingsonderwijs wettelijk zijn vastgelegd, wordt momenteel door de Onderwijsinspectie niet actief toegezien op naleving. Onder het vaak gehoorde excuus van de vrijheid van onderwijs (art. 23 Grondwet) lijkt er geen enkele sturing plaats te vinden op de kwaliteit en de resultaten van het bewegingsonderwijs. Bij elk ander vak zou dat onacceptabel zijn.

Ook wanneer de bestaande kerndoelen en leerlijnen worden gehandhaafd (ze staan in het wetsvoorstel van de SP niet ter discussie) blijft er ruimte om het onderwijs op verschillende manieren vorm te geven en daarbij verschillende methoden te gebruiken. De bestaande levensbeschouwelijke en pedagogische vrijheid van onderwijs (art. 23 Grondwet) staat daarmee niet ter discussie. Maar het bewegingsonderwijs vergt wel in kwalitatief opzicht een behoorlijke aanpak: helemaal geen methode, geen vakwerkplan, geen monitoring, slechts één lesuur en geen toezicht op de kwaliteit is naar het oordeel van de KVLO onacceptabel en daarover gaat het wetsvoorstel van de SP wel. Naar schatting 400.000 kinderen (minimaal 25%) krijgen daardoor al jaren niet het onderwijs dat zij behoren te krijgen, met alle gevolgen van dien.

Verschillen naar denominatie

Uit nadere bestudering van de data van de 0- en 1-meting met betrekking tot denominatie komt een aantal verschillen naar voren (Leerkrachten bewegingsonderwijs in het primair onderwijs - secundaire analyse - Mulier Instituut, augustus 2018) . Het blijkt dat protestants-christelijke scholen:

- minder lesuren geven dan katholieke en openbare scholen;
- minder met vakleerkrachten werken en vooral groepsleerkrachten inzetten;
- minder vaak de vorderingen van de leerlingen volgen met een leerlingvolgsysteem.

Openbare scholen scoren op al deze punten significant beter: 36% van de openbare scholen heeft alleen een vakleerkracht, tegenover 19% van de protestant-christelijke.

Het volgen van vorderingen met een leerlingvolgsysteem gebeurt op 44% van openbare en op 22% van de protestant-christelijke scholen.

Dat zijn opvallende verschillen die ons verrassen en spijten. Zeker gelet op de betekenisvolle inhoudelijke bijdragen die de christelijke academie voor lichamelijke opvoeding (Calo, onderdeel van de Hogeschool Windesheim) van oudsher heeft geleverd, en nog steeds levert, aan het bewegingsonderwijs in Nederland. De aanduiding 'bewegingsonderwijs' is nota bene afkomstig van deze 'Arnhemse School'. Het uitgangspunt van haar relationele (inclusieve) vakvisie is dat er hoe dan ook voor elk kind een bewegende plek moet zijn en verschillen tussen leerlingen gewaardeerd en benut moeten worden. De KVLO ziet hier nog veel kansen.

Leerkrachten bewegingsonderwijs in het primair onderwijs –secundaire analyse- Mulier Instituut (augustus 2018): vergelijking vakleerkracht, groepsleerkracht nieuw (met leergang) en groepsleerkracht oud (brede bevoegdheid)

Op verzoek van de KVLO heeft het Mulier Instituut een nadere analyse van de beschikbare data uitgevoerd. Met betrekking tot een algemene beoordeling blijkt dat scholen die alleen werken met vakleerkrachten de kwaliteit van het bewegingsonderwijs significant hoger beoordelen. De groepsleerkracht met de nieuwe bevoegdheid (Leergang) doet het op een aantal punten duidelijk beter dan de groepsleerkracht met de oude brede bevoegdheid, maar de verschillen zijn niet altijd significant. Als het gaat om de kwaliteit van het bewegingsonderwijs geven de scholen de volgende rapportcijfers:

- bij scholen met een vakleerkracht: 8,2
- bij scholen met een groepsleerkracht nieuw (met leergang: vakspecialist): 7,3
- bij scholen met een groepsleerkracht oud (met oude brede bevoegdheid): 6,9.

Verder blijkt: 'Schoolleiders beoordelen de bekwaamheid van een vakleerkracht significant vaker met een 'goed' (84%), dan scholen met alleen groepsleerkrachten met een nieuwe (44%) en/of oude bevoegdheid (13%).

Daarnaast is gekeken naar extra ondersteuning aan leerlingen (MRT), methode, leerlingvolgsysteem, jaarplanning/vakwerkplan, leerlijnen en veiligheid. Het Mulier Instituut concludeert dat ook bij deze nadere vergelijkende analyse dezelfde verschillen tussen vakleerkrachten en groepsleerkrachten (oud en nieuw) optreden.

Conclusie: als we het beste onderwijs voor onze kinderen willen en de kwaliteit willen borgen, moeten we voor vakleerkrachten kiezen.

6. Welke lange en korte termijn effecten, zowel positief als negatief, zijn te voorspellen / kunnen we verwachten als er een vakleerkracht verplicht wordt op elke basisschool?

We mogen verwachten dat kinderen beter leren bewegen (beter leren deelnemen aan bewegingssituaties) en beter worden voorbereid op de zo belangrijke blijvende deelname aan de bewegingscultuur – met alle positieve effecten van dien (korte en lange termijn).

Korte termijn:

- veelzijdig onderwijsaanbod gericht op kerndoelen en twaalf leerlijnen voor brede bewegingsvaardigheden; werken vanuit een vakwerkplan en leerlingvolgsysteem, ondersteuningsaanbod voor leerlingen met (motorische) achterstanden;
- meer aandacht voor (fysieke en sociale) veiligheid (Factsheet Veiligheid in het bewegingsonderwijs, Mulier Instituut, augustus 2018). Zie ook aandachtspunt 7.

De komst van de vakleerkracht heeft op korte termijn niet alleen meerwaarde voor het vak bewegingsonderwijs, maar ook voor de school en het team (in dienst en ten dienste van)

Er zijn ook veel pedagogische/didactische redenen om een vakleerkracht aan te stellen i.v.m. de bijzondere dynamiek van de gymles. Het is bekend dat gym geven een moeilijk vak is vanwege de grote verschillen tussen leerlingen en de dynamiek die het onderling bewegen geeft. Gymles geven in een gymzaal, is heel wat anders dan lesgeven (in groepjes) zittend in een leslokaal. Kinderen laten zich letterlijk van een andere kant zien door hun bewegingsgedrag; ze kunnen elkaar letterlijk voor de voeten lopen. Bij geen enkel ander vak worden kinderen zo nadrukkelijk geconfronteerd met de wederzijdse afhankelijkheid en de onderlinge verschillen, omdat de ander bijna altijd nodig is om het (samen) leren bewegen mogelijk te maken. Hetzij als vanger/hulpverlener, hetzij als medespeler of als tegenspeler. Het rekening houden met verschillende belangen en daarin positie te kiezen, is steeds aan de orde. Het samen de winst vieren en vooral ook samen het verlies nemen, horen daar bij en dan kunnen de emoties hoog oplopen. De ervaringen van de vakleerkracht kunnen voor het team en de begeleiding van leerlingen van grote waarde zijn, juist omdat hij/zij de leerlingen van een andere kant meemaakt. Omdat de vakleerkracht aan alle groepen kan lesgeven en leerlingen dus niet elk jaar een andere groepsleerkracht krijgen, kan de vakleerkracht ook goed de ontwikkeling en voortgang van leerlingen volgen en heeft daardoor ook een belangrijke signaleringsfunctie. De ervaring leert dat leerlingen en ouders dat erg prettig vinden.

Vermindering van de werkdruk en terugdringing van het lerarentekort door inzet van een vakleerkracht

Uitgaande van het principe dat leerkrachten vooral dat moeten doen waar ze goed in zijn en voor zijn opgeleid, zouden groepsleerkrachten geen bewegingsonderwijs meer moeten geven. Verreweg de meeste groepsleerkrachten vinden gym geven erg lastig en doen het ook niet van harte; het geeft veel stress en verhoogt de werkdruk en werkt dus contraproductief. Ze doen het vooral omdat het van de schoolleider/het bestuur moet (zie ook aandachtspunt 9 over het bestuursakkoord en de evaluatie van de Leergang).

Als de groepsleerkracht geen gym meer hoeft te geven ontstaat er ruimte. Ten eerste omdat hij/zij geen gymlessen meer hoeft voor te bereiden en ten tweede daar niet meer per se bij aanwezig hoeft te zijn. Het zou nog wel kunnen dat de groepsleerkracht met de groep mee moet lopen naar het gymlokaal om de leerlingen te brengen en te halen, maar dat kan wellicht ook anders worden georganiseerd door de inzet van bijvoorbeeld onderwijsassistenten. Hoe dan ook er zal structurele ruimte ontstaan die kan bijdragen aan vermindering van de werkdruk en het lerarentekort.

Middellange termijn:

- meer kans op mannen voor de klas (diversiteit instroom vanuit de ALO's);
- systematische en intensievere samenwerking met buitenschoolse partners (een vast sportief adres);
- de vakleerkracht zal naast het bewegingsonderwijs verder het sport- en beweegklimaat op school in brede zin een *boost* geven (sportdagen, kampen, etc..) en bijvoorbeeld ouders en leerlingen goed kunnen adviseren over een evt. passende sportkeuze (zie ook aandachtspunt 7);
- scholen gaan meer samenwerken (juist in krimpgebieden) om een zeker schaalvoordeel te krijgen om gezamenlijk vakleerkrachten aan te stellen;
- scholen met een vakleerkracht wensen vaker meer lestijd (35%) en meer uren (56%) dan scholen met alleen groepsleerkrachten (resp. 28% en 42%)

Op de lange termijn:

- betere doorlopende leerlijnen en een betere aansluiting van PO op het VO;
- meer en betere deelname aan de beweeg- en sportcultuur, minder kans op blessures;
- minder zorgkosten, betere integratie/burgerschap en een betere kwaliteit van (samen)leven.

We weten dat 75% van de schoolleiders die nu nog geen vakleerkracht hebben dat graag zouden willen (0-meting 2013) en gaan er van uit dat de implementatie volgens een groeimodel van vijf jaar, in overleg met de ALO' s, gerealiseerd kan zijn (KVLO, 15-11-2017)

7. Welke rol spelen vakleerkrachten, scholen, sportverenigingen en de samenwerking tussen deze drie (leerkrachten binnen de scholen, scholen met sportverenigingen) hierbij?

De vakleerkracht op de basisschool zal buitenschoolse sport stimuleren, hij zal ervoor zorgen dat de verbinding wordt gelegd tussen de ervaringen die leerlingen in en buiten de les bewegingsonderwijs opdoen. Dat is niet heel kort ervaring opdoen met een veelheid van sporten, want dat leidt doorgaans niet tot echte binding met de sportcultuur. Voor een duurzame introductie in de omringende beweeg- en sportcultuur is het raadzaam een beweegteam te formeren met verschillende betrokken stakeholders/partners, zoals een buurtsportcoach, de lokale sportvereniging en gemeente. Daarmee kan een veelzijdig en duurzaam beweeg- en sportaanbod van de grond komen, desgewenst in samenwerking met een schoolsportvereniging.

Zoals eerder opgemerkt werken scholen met vakleerkrachten over het algemeen intensiever samen met buitenschoolse instanties en zijn actiever bezig met (fysieke en sociale) veiligheid (Factsheet Veiligheid in het bewegingsonderwijs, Mulier Instituut, augustus 2018) en gezonde schoolbeleid (een spilfunctie). Het voordeel van de vakleerkracht is dat deze aan alle groepen lesgeeft. Hij kan dus goed de voortgang en ontwikkeling van leerlingen volgen over een langere periode en heeft daardoor een belangrijke signaleringsfunctie en kan dan ook goed een sportloopbaanadvies geven. Ouders en leerlingen vinden dat fijn, juist omdat de vakleerkracht het kind goed kent en een breed sportnetwerk heeft in de buurt en gemeente.

Kwaliteit van bewegen en kwantiteit van lichaamsbeweging

Bewegingsonderwijs gaat expliciet over *leren bewegen* (onderwijs in bewegingsvaardigheden/Physical Education; PE); over (samen) goed bewegen, vaardig bewegen: over *kwaliteit van bewegen*. Bewegingsonderwijs wil kinderen vaardig maken voor verantwoorde deelname aan de beweeg- en sportcultuur.

Waar het gaat over het krijgen van voldoende lichaamsbeweging (Physical Activity; PA) en kinderen voldoende *laten bewegen*, om bijvoorbeeld inactiviteit tegen te gaan en gezondheidseffecten te behalen, wordt er vooral gekeken naar de *kwantiteit van lichaamsbewegingen* (de beweegnorm). Daaronder valt alle lichaamsbeweging, van rennen (daily mile) tot de hond uitlaten, naar school fietsen, sporten, traplopen, naar de koelkast lopen, tuinieren, schoonmaken etc. Hoewel uit de recente Eurobarometer blijkt dat Nederlanders (15 jaar en ouder) meer bewegen dan wie dan ook in Europa, zegt dat dus niets over de kwaliteit van bewegen. Dat blijkt ook duidelijk uit de verslechtering van de bewegingsvaardigheden sinds 1980 (zie Inspectierapport Peil.bewegingsonderwijs; Collard 2010), en de toename van het aantal ongevallen en blessures (zie de jaarlijkse rapportages van Veiligheid.nl).

Er is in toenemende mate wetenschappelijk bewijs dat de motorische vaardigheid (PE) een belangrijke bepalende factor is voor de mate van fysieke activiteit (PA). Jongeren met minder goed ontwikkelde motorische vaardigheid ervaren minder plezier en voldoening in fysieke activiteiten en blijken die dan ook minder te doen. Het effect daarvan is ook op latere leeftijd merkbaar in een geringere fysieke activiteit.

Maar we willen dat kinderen ook buitenschools, in de vrijetijd, vaardig bewegen en geen verkeerde/foute of eenzijdige vaardigheden aanleren. Het is bekend dat voor veel leerlingen van de basisschool de overstap naar het voortgezet onderwijs groot kan zijn en dat de pubertijd vaak om een heroriëntatie vraagt. Eén van de gevolgen is dat zij meerdere interesses krijgen en minder gaan sporten. Tot dat moment sport ongeveer 80% van de jongeren wekelijks en bijna altijd bij een sportclub. De uitstroom die bij de overstap naar het VO begint verschilt per sport sterk. Tussen de 10 en 18 jaar zijn er sporten waar 80- 90% van de jongeren stopt. De sport met de minste uitstroom weet nog maar 50% van de jongeren te behouden (voetbal). Naast tijd en prioriteit voor sport, is het niet meer leuk vinden de belangrijkste stopreden, zie ook artikel:

<https://www.nrc.nl/nieuws/2018/01/05/sporten-moet-in-de-eerste-plaats-leuk-zijn-a1587192>

Dit betekent dat een breed en gevarieerd aanbod onder leiding van (pedagogisch) goed geschoolde professionals van groot belang is, niet alleen voor een passende, veilige kennismaking en introductie, maar ook voor een brede, veelzijdige en evenwichtige motorische ontwikkeling in afstemming met het bewegingsonderwijs, waarbij het plezier in sporten en bewegen door (toenemende) vaardigheden centraal staat.

Natuurlijk zijn er ook buiten de gymles veel mogelijkheden om te bewegen (dat blijkt ook uit de Eurobarometer 2018). Maar dat moet wel goed en vaardig, verantwoord en veilig. Om die reden heeft de KVLO het deelakkoord 'Van jongs af aan vaardig in bewegen' van het Sportakkoord van VWS mee-ondertekend, om samen te zorgen voor een beweegvriendelijke leefomgeving en een uitdagend beweeg- en sportprogramma op verschillende beweegniveaus, zodat kinderen voldoende worden uitgedaagd op hun eigen niveau.

In het laatste decennium is bij verschillende jeugdsporten al het nodige gedaan om te komen tot een aanpak die aansluit bij de kennis en leerlijnen uit het bewegingsonderwijs. Dit proces kan echter nog worden verbreed en versterkt zodat een meer aan de leerlijnen georiënteerd beweeg- en sportaanbod bijdraagt aan een brede en veelzijdige bewegingsopvoeding en motorische ontwikkeling.

Hier ligt ook een rol voor de lokale gemeenschap en ouders die daarvoor een belangrijke verantwoordelijkheid dragen, zeker in een tijd dat de speelruimte voor kinderen om veilig buiten te spelen is afgenomen en bovendien zeer ongelijk is. Een reden te meer voor goed en voldoende bewegingsonderwijs, zodat alle kinderen een goede en brede beweegbasis meekrijgen om ook goed, voldoende en verantwoord buiten de school te kunnen en blijven bewegen.

Over het fenomeen 'Bewegen in de klas' het volgende. Scholen besteden steeds vaker aandacht aan verschillende beweegmomenten (fysieke activiteiten) in het klaslokaal, bijvoorbeeld om de concentratie te verhogen, een bijdrage te leveren aan cognitieve leerprestaties, een bijdrage te leveren aan een gezonde leefstijl, de motivatie voor school te verhogen en uitval te voorkomen. De KVLO beschouwt dat als een didactisch middel om bijvoorbeeld beter te kunnen opletten en of rekenen, maar het heeft op zich niets te maken met 'goed leren bewegen'. Het is wel aannemelijk dat een kind dat al goed beweegt dit didactische middel gemakkelijker oppakt en inzet; in die zin is goed bewegingsonderwijs ondersteunend aan andere effecten.

8. Hoeveel lestijd is er minimaal nodig om de kwaliteit van het bewegingsonderwijs veilig te stellen en de kerndoelen te halen?

Om de vereiste minimale kwaliteit te borgen, zou net als in het VO, aanvullende wetgeving en toezicht met handhaving over de noodzakelijke randvoorwaarden passend zijn, waardoor de vastgestelde kerndoelen en leerlijnen op een kwalitatief verantwoorde wijze daadwerkelijk geleerd kunnen worden. Naast bijvoorbeeld een goede gymzaal met goed inventaris, is dat een vakbekwame bevoegde vakleerkracht en voldoende lestijd, zodat leerlingen zich (nieuwe) bewegingsvaardigheden eigen kunnen maken om uiteindelijk duurzaam en verantwoord en met veel plezier te kunnen deelnemen aan de (omringende) beweeg- en sportcultuur.

In de praktijk wordt veelal uitgegaan van twee lessen per week, zoals ook blijkt uit de bekostigingsgrondslag (art. 117 WPO). Maar formeel is het aantal lessen per week niet wettelijk vastgelegd en een aanzienlijk deel van de scholen blijkt deze minimumnorm dan ook niet te halen.

Mede gelet op de uitkomsten van Peil.bewegingsonderwijs (verslechtering bewegingsvaardigheden) en de teleurstellende resultaten van het bestuursakkoord (het wordt alleen maar slechter, 35% van de scholen geeft nog maar één lesuur bewegingsonderwijs) en het ontbreken van toezicht op de kwaliteit en resultaten, zal er stevig en fundamenteel moeten worden ingegrepen om het tij te keren. Het is nodig kritisch te kijken naar de randvoorwaarden voor goed bewegingsonderwijs, d.w.z. het inzetten van een vakleerkracht en borging van voldoende lestijd.

Vergelijking met wettelijke verankering VO (art. 6d WVO)

We weten dat de wettelijke verankering van het aantal uren LO in het VO erg goed werkt om de gewenste kwaliteit te halen. De onderwijsinspectie ziet er goed op toe en grijpt bij signalen indien nodig ook goed in (er zijn jaarlijks hooguit twee tot drie scholen ter bespreking).

Bij het VO ging het in 2005 ook om 'verdergaande' aanvullende wetgeving (zie 6d WVO, amendement Mosterd/Hamer) over de *randvoorwaarde voldoende lestijd*; een borging/garantie van de lestijd die nodig wordt geacht om de wettelijke Kerndoelen te halen.

Zie hieronder de uitleg van minister Maria van der Hoeven (brief Minister OCW, 11 oktober 2005):

Het is de wens van de Tweede Kamer 'om een bepaalde garantie in tijd in de regelgeving op te nemen voor lichamelijke opvoeding in verband met bijzondere kenmerken van het onderwijs in dat vak. Die bijzondere kenmerken leiden ertoe dat een sturing alleen op inhoud (kerndoelen onderbouw, eindtermen examenprogramma bovenbouw) niet voldoet: het praktische bewegen en de tijd die daaraan wordt besteed is bij dit vak een element van de kwaliteit'.

Zie hieronder ook de uitleg van de onderwijsinspectie (2 september 2014):

Hoeveel uren lichamelijke opvoeding moeten worden gegeven op scholen voor voortgezet onderwijs?

Scholen moeten ten eerste lichamelijke opvoeding geven in elk leerjaar en bovendien gespreid over de weken in het schooljaar. Ze moeten verder daaraan zoveel tijd besteden, dat aan de inhoudelijk gestelde eisen wordt voldaan. Die eisen zijn in de wet op verschillende manieren gespecificeerd. Het gaat om praktische bewegingsactiviteiten. Het gaat om eisen van kwaliteit, intensiteit en variëteit. Concreet worden die eisen in kerndoelen en examenprogramma's opgenomen. En bij die inhoudelijke eisen wordt uitgegaan van de situatie zoals die op 1 augustus 2005 gold. Dat wil niet zeggen dat die kerndoelen en examenprogramma's letterlijk worden gehandhaafd: om te zorgen dat het inderdaad om praktische bewegingsactiviteiten gaat, is aanpassing nodig. Zo worden de kwaliteit, intensiteit en variëteit op het gebied van praktische bewegingsactiviteiten zoals die golden op 1 augustus 2005 gehandhaafd, en zelfs aangescherpt (doordat wordt benadrukt dat het om praktische bewegingsactiviteiten gaat). Als een school zich houdt aan dit geheel van regels, zal het resultaat zijn dat het aantal lesuren gemiddeld op het niveau van voor 1 augustus 2005 blijft. Dat is dus gemiddeld 2,5 lesuren voor vmbo, gemiddeld 2,2 lesuren voor havo en gemiddeld 2 lesuren voor vwo, conform de adviesurentabel van 2005, uitgaande van lesuren van 50 minuten en 40 schoolweken per leerjaar.

De Tweede Kamer wilde deze garantie van lesuren destijds, mede vanwege de slechte ervaringen in het mbo waar het vak nagenoeg geheel is verdwenen sinds het niet meer wettelijk is vastgelegd. Ondanks de leerplicht stopt het bewegingsonderwijs bij de meeste vmbo-leerlingen aldus op 16-jarige leeftijd; zij krijgen vier jaar lang gemiddeld 2.5 lesuren per week. Een vwo-leerling krijgt zes jaar lang gemiddeld twee uur per week gymles.

Wat betreft de realiseerbaarheid van dit beleid in het PO is een flink aantal positieve voorbeelden op lokaal niveau te vinden. Zo hebben verschillende grote steden de laatste jaren extra investeringen in het bewegingsonderwijs op de basisscholen gepleegd. In andere gemeenten zien we juist in het PO dat basisscholen (ook vanwege krimp) gaan samenwerken in Stichtingen en – veelal met steun van de lokale overheid - voordeel behalen door het samen aanstellen van vakleerkrachten. Daardoor kan ook verdere professionalisering beter van de grond kan komen en valt een extra beweeg- en sportaanbod buiten de lessen om ook beter te organiseren. Zie goede voorbeelden in Almere, Helmond, Lelystad en De Fryske Marren.

9. Standpunt KVLO over wettelijke borging vakleerkrachten en aantal gymlessen PO

Geactualiseerd bestuursakkoord

Uit het verslag van de Tweede Kamer d.d. 11-07-2018 heeft de KVLO begrepen dat een aantal fracties voorkeur heeft om eerst de resultaten van het geactualiseerde bestuursakkoord af te wachten. Gelet op de slechte resultaten van het vorige bestuursakkoord en onze ervaringen, kan de KVLO dat niet begrijpen.

Het bestuursakkoord met de PO-Raad is verlengd met hetzelfde beleid. De afspraak in 2014 was om in 2017 minimaal twee uur per week, liefst drie uur, te realiseren verzorgd door een bevoegde (vak)leerkracht. Daar is niets van terecht gekomen: i.p.v. 100% minimaal twee uur per week is dat geworden 65% en i.p.v. 100% bevoegd is dat geworden 89%. Er is destijds ook gesproken over terugbetaling van de middelen uit de zogenoemde prestatiebox als resultaten zouden uitblijven. Voor zover ons bekend is er geen sprake van terugbetaling en wordt het beleid juist verlengd. De minister stelt nog eens drie miljoen extra beschikbaar voor de Leergang-beurs; daarnaast is de ambitie naar beneden bijgesteld: de intentie voor minimaal twee uur gymles per week blijft, maar de toevoeging 'het liefst 3 uur per week' is weggelaten.

In 2016 heeft de KVLO samen met OCW en Sportkracht 12 alle provincies afgereisd om scholen desgewenst te ondersteunen en te helpen bij de realisatie van minimaal twee uur, het liefst drie uur bewegingsonderwijs. Er kwamen vooral gemeenteambtenaren, sportbestuurders en vakleerkrachten; helaas was er vanuit het PO-veld weinig tot geen belangstelling.

Kortom, wij hebben geen enkel vertrouwen in verlenging van dit wederom vrijblijvende bestuursakkoord. Bij voortzetting van hetzelfde beleid, verwachten wij geen andere uitkomsten. Bovendien helpt dit beleid ook zeker niet om de werkdruk van de groepsleerkracht te verminderen en/of het lerarentekort terug te dringen, integendeel.

Bestudering van de uitkomsten van het arbeidsmarktonderzoek van AMMS2015 over de afgestudeerde 'leergangers' en de Enquête/evaluatie van de Leergang van 2017, baart ook nogal wat zorgen m.b.t. de effectiviteit van het gevoerde beleid.

- We weten dat ruim 21% van deze afgestudeerden helemaal geen gym geeft en 51% maar één of maximaal twee uur per week (zie pag. 19 en 20 van de arbeidsmarktmonitor 2015); dit jaar 2018 volgt nog een nieuwe arbeidsmarktmonitor, maar de pabo's kunnen/willen er helaas niet aan meewerken i.v.m. de nieuwe privacywetgeving.
- Een zeer ruime meerderheid van de groepsleerkrachten volgt de leergang, omdat het verplicht is. Zie onderdeel Motivatie en Ondersteuning uit de Enquête / evaluatie van de beurs, bovenaan pag. 8.
- De bedoeling van de Leergang was om vakspecialisten op te leiden die aan meerdere groepen/klassen zouden gaan lesgeven (minimaal 0.2 fte) en zich zouden inschrijven in het lerarenregister als docent bewegingsonderwijs, opdat professionalisering geborgd zou zijn. Nu gebleken is dat de Leergang uitsluitend wordt gebruikt om groepsleerkrachten formeel bevoegd te maken, waarvan 21% helemaal geen gym geeft en 51% één of twee uur aan de eigen groep, is het verstandiger ermee te stoppen en te investeren in vakleerkrachten (zie aandachtspunt 6).

Wettelijke borging van vakleerkracht en uren: het enige dat echt werkt

De KVLO heeft al langer gepleit voor de verplichte inzet van vakleerkrachten vanaf groep 1 t/m groep 8, met minimaal twee lesuren bewegingsonderwijs per week en het liefst drie uur per week. Dat was ook conform het Kabinetsbeleid zoals vastgelegd in de Regeerakkoorden Rutte I en Rutte II en het oorspronkelijke bestuursakkoord met de PO-Raad en is nu meer dan ooit noodzakelijk na de zorgelijke uitkomsten van het inspectierapport over de afname van bewegingsvaardigheden en het mislukken van het bestuursakkoord.

Wat betreft het aantal uren vinden wij dat alle kinderen op de basisschool, mede vanwege de kansrijke motorische ontwikkeling in deze levensfase, gemiddeld minstens zoveel gymlessen zouden moeten krijgen als de leerlingen op het vmbo, namelijk 2.5 uur per week, dat zoals eerder gezegd ook wettelijk is vastgelegd (artikel 6d WVO). Uitgangspunt hiervoor is het aantal uren dat nodig wordt geacht om de gewenste kwaliteit m.b.t. bewegingsvaardigheden te bereiken. Er is immers tijd nodig om samen te oefenen.

Ter voorkoming van motorische achterstanden op jonge leeftijd, adviseren wij om de leerlingen van groep 1 t/m 4 drie uur per week gym te geven en groep 5 t/m 8 twee uur per week (gemiddeld 2.5 uur per week), zodat motorische achterstanden vroegtijdig kunnen worden opgespoord en weggewerkt. Maar ook een extra aanbod Motorische Remedial Teaching (MRT) en Club Extra - achtige activiteiten kunnen goed helpen. Door de bewegingsvaardigheid te verbeteren, kunnen kinderen weer aansluiting vinden bij een sportclub en/of bewegen en spelen in de buurt.

Bij groep 1 en 2 geven de openbare scholen nu al gemiddeld drie lessen per week en bij protestants-christelijke scholen is dat 2.5 lesuur per week, dus voor de groepen 1 en 2 verandert er qua aantal lesuren niet zo gek veel, hoewel de onderwijsinspectie voor de kleuters van groep 1 en 2 meestal uitgaat van minimaal één klokuur per dag = vijf uur per week.

Met deze wettelijke borging kan de onderwijsinspectie ook formeel goed toezien op de kwaliteit, omdat deze, naast de kerndoelen en leerlijnen, gekoppeld is aan de noodzakelijke randvoorwaarden voor kwaliteit, te weten een vakleerkracht en een minimum aantal lesuren.

Ter overweging: wij adviseren financiële labeling van de gym-uren, dus de financiering buiten de lumpsum brengen.

Tot slot

Bij de wettelijke borging van de vakleerkracht en het aantal uren is de 'vrijheid van het onderwijs' (art. 23 van de grondwet) niet in het geding, integendeel. Scholen krijgen met deze noodzakelijke randvoorwaarden juist volop de ruimte om zelf methoden, een vakwerkplan en een leerlingvolgsysteem te kiezen die goed passen bij hun (pedagogische) onderwijsvisie en levensbeschouwelijke signatuur/grondslag.

Het belang en de betekenis van bewegingsonderwijs voor de kwaliteit van (samen)leven en de volksgezondheid op korte en lange termijn, is te groot om er vrijblijvend mee om te gaan. De rijksoverheid wordt geacht voor haar burgers datgene te doen wat zij denkt dat goed, verstandig en belangrijk is in het algemeen belang en in ieders belang.

Het is aan haar om keuzes te maken en het is aan haar om soms, ter wille van dat algemeen belang, uitzonderingen te maken en leiderschap te tonen, zoals de Tweede Kamer dat in 2005 ook heeft gedaan met de lesuren lichamelijke opvoeding in het VO. Daaruit is gebleken wat zij belangrijk vond en dat wordt tot op de dag van vandaag ook waargemaakt met kwaliteitsvol bewegingsonderwijs in het VO met LO1, LO2, BSM en schoolsport.

Wij hopen dat de Tweede Kamer in het belang van de toekomst van onze jeugd en de samenleving, gezamenlijk zal optrekken om ook voor het PO de randvoorwaarden voor goed en voldoende bewegingsonderwijs wettelijk te borgen.

Jan Rijpstra, voorzitter KVLO

Cees Klaassen, directeur KVLO

Zeist, september 2018

Bijlage

Kerdoelen en Leerlijnen Bewegingsonderwijs in het PO

Kerdoel 57:

De leerlingen leren op een verantwoorde manier deelnemen aan de omringende bewegingscultuur en leren de hoofdbeginselen van de belangrijkste bewegings- en spelvormen ervaren en uitvoeren ->

Leerlijnen: uitgewerkt in het Basisdocument PO (SLO/KVLO)

1. Balanceren
2. Klimmen
3. Zwaaien
4. Over de kop gaan
5. Springen
6. Hardlopen
7. Mikken
8. Jongleren
9. Doelspelen
10. Tikspelen
11. Stoeispelen
12. Bewegen op Muziek

Kerdoel 58:

De leerlingen leren samen met anderen op een respectvolle manier aan bewegingsactiviteiten deelnemen, afspraken maken en over het reguleren daarvan, de eigen bewegingsmogelijkheden inschatten en daarmee bij activiteiten rekening houden ->

Leerlijnen:

1. Reflecteren op eigen gedrag
2. Inschatting maken van eigen niveau
3. Stimuleren en coachen van medeleerlingen.